

Afganistani kaotatud legend

Sveitsi kirjanik Cyrill Delvin (pildil keskel) fantaseerib oma ajaloolises põnevus-romaanis „Afganistani kaotatud legend“ (Die verlorene Legende Afghanistan) kõigest sellest, missuguseks võinuks sõjast laostatud maa areneda, kui areng sarnanenuks Sveitsi omale ja võõrväed poleks kohalikke „õpetama“ tõtanud, seepärast on Delvini teose alapealkirjaks „Sveitsi-Afganistani romaan“.

Esmapilgul tundub see jahmatav, sest mida ühist võiks olla neutraalsel riigil ja terrorismi maal, kust anastajad hiljuti jalga lasknud, seejuures põliselanikest toetajaid hätta jättes?

Cyrill Delvini romaanis on samuti palju verevalamist ja vägivalda, sest kes saaks Afganistani sõjast kirjutada teisiti, aga on ka soov mõista, miks see mitmerahvuseline riik on hädas, aga Sveits mitte, kuigi nende maade ja rahvaste ajalugu olevat kulgenud sajandeid tagasi üllatavalt sarnaselt. Lennuka fantaasiaga autor seostab Afganistani kalliskivilegendi, mis on põneva romaanitegevuse aluseks, sveitslaste legendiga Wilhelm Tellist. Romaanis põimitakse nutikalt tänapäeval toimuvat ajalooa.

Ühendavate legendide jõud

Romaanisisu lühidalt siisugune: nooruk Als Nawid kaotab Afganistani vennatapusõjas oma isa, sest ühed kohalikud võitlejad pole kahjuks inimlikumad kui teised. Poissi ei tapeta, sest tal õnnestub end peita kaljukoopasse, kust ta leiabki juhuslikult legendaarse kalliskivi

ehk „roheline pisara“. Kaasaegne NATO sõjatehnika avastab varsti peitupugenu ja teismeline käsutatakse koopast välja. Poisil veab jälle, sest võõrväel pole sel päeval rohkem laipu vaja, eriti mitte teismeliste omi, et mitte kõmuhimuliste ajakirjanike liigset tähelepanu äratada.

Cyrill Delvin eemaldub aga varsti kaasaegsetest võigastest õuduslugudest arutlustesse, mis viivad tegelased tagasi kaugetesse aegadesse, kui USA „maailmapolitsei“ polnud veel olemas. Delvini üks romaanitegelasi peab sel teemal pika monoloogi: „Sveitsi suur heaolu pole tekkinud mitte tänu pankadele ja pilkupüüdvale kaunile mägiselle loodusele, vaid tänu riiklikule stabiilsusele, mis põhineb seitsmeaja-aastaselt ajaloolisel arengul.

Riiklik kindlustunne on kaasaegses sõjakas maailmas ainus tõeline luksus. Ja Sveitsi seitse sajandit on olnud eelkõige ühtsuse- ja kindlustunde loomise ajalugu. Just ühtsuse erinevate inimrühmade vahel on see luksus, mida ka Afganistan võinuks nautida, kui legend kallis-

kivist oleks kohalikke elanikke omal ajal samavõrd ühendanud nagu sveitslasi legend Wilhelm Tellist. Hiina võis minu arvates nautida tõelist kindlustunne ehk 15. sajandil, kui Zhēng Hé visandas merekaarte, mida Columbus, Magellan ja Cook hiljem oma avastusretkedel kasutasid. Hiina kultuuri revolutsioon püüdis aga paljude teiste vägivaldsete revolutsioonide kombel ajalugu ümber teha, mitte seda mõista ja lahti mõtestada.“

Niisiis Afganistan ja Sveits – eestlase jaoks täiesti erinevad riigid, aga kes otsib, see leiab. Ja sveitslane Cyrill Delvin elustab oma teoses mitte üksnes legendi salapärasest ja imetegevast kalliskivist, mida nimetatakse „rohelineks pisaraks“, vaid ta suudab lugeja panna huvituma ka mitmerahvuselise „siiditee“ ammusest ajaloost – ajal, millal kuulus kaubatee polnud veel anastajate poolt verre uputatud.

Nõukogude ajalugu ei rõhutanud teatavasti tõsiasja, et Afganistan ja Usbekistan olid enne oktoobrirevolutsiooni ühtne territoorium. Noh, umbes samuti, nagu Vietnam või Korea enne USA ja NSVL vägivaldset sekkumist nende riikide siseasjadesse.

Siiditee mõjud

Afganistan on sõjakatele suurriikidele alati ahvatlev olnud, sest nii Usbekistani kui ka Afganistani linnu läbis see vana „siiditee“ – ajal, kui Euroopas siidi veel ei osatud valmistada. Hiinast Vahemere maadesse suunduv kaubateede võrk ühendas rahumeelselt paljusid erinevaid kultuure ja uske. Tookord seeläbi kaubeldi, mitte ei sõditud.

Hiina plaanitsevat praegu luua uut „siiditeed“, aga Ameerikale ei meeldivat see idee põrmugi.

Ükski riik pole teatavasti arenenud neutraalseks iseenesest, vaid see on pika protsessi tulemus. Sama rahumeelne eri rahvusrühmade suhtlemine nagu on praegu Sveitsis, kus on neli riigikeelt ja kus olulisi asju otsustatakse ainult rahvahääletustega, oli sajandeid tagasi käimas ka praeguse Afganistani territooriumil.

Julge ja omapärase mõtteviisi Cyrill Delvin otsib vastuseid küsimustele, kes ja miks hävitasid Afganistani rahumeelse arengu? Ja kuidas tekitati islamistlik terrorism, mis on hädaohtlik ka neile suurriikidele, kus on harjutud kunagisele kuulsale „siiditeele“ ülevalt alla vaatama, justkui kohalik rahvas ei suudaks ise üldse oma riiki juhtida, sest elatakse kuritegelikult ja alaarenenud maalapil. Kas sellest kunagi nii kuulsast territooriumist jäävad tõesti alles vaid varemed nagu Ameerika põliselanike templidest?

Nojah, eks võõras sõjavägi ole igal juhul võõrvägi. Ja sõda on sõda, olgu see „demokraatlik“ või mitte. Sveits pole NATO, ka mitte Soome. Need riigid võõra sõjatehnikaga ei keelgi. Ka Venemaal manööverdavad omad väed, mitte võõrjõud. Eestlased võiksid samuti meeles pidada, et NATO on loodud siiski Ameerikas, mitte Eestis. Tegemist on võõrvägedega, keda ei juhitu Toompealt, vaid kaugelt ookeani tagant. Just ameeriklaste ja NATO rüüst Afganistani verises sõjas verises pajatab haarevalt ja usulvalt ka Delvini romaan.

Reet Kudu